

Karl Gustav Jung
ESEJI O ANALITIČKOJ PSIHOLOGIJI

Karl Gustav
Jung

Eseji
o analitičkoj
psihologiji

Pređivači:

Marijane Nihus-Jung
Lena Hurvic-Ajzner
dr med. Franc Riklin
dr phil. Leoni Zander

Beograd, 2023.

Naslov originala
Carl Gustav Jung
Zwei Schriften über Analytische Psychologie
Copyright © © 1995 Patmos Verlag

Izdavač
Miba books DOO,
Dušana Vukasovića 33, Beograd

Za izdavača
Miloš Seferović

Urednik
Žana Jevtić

Prevod
prof. dr Olivera Durbaba

Lektura i korektura
Milena Grujić

Priprema za štampu
Aleksandar Petrović

Plasman
011/713-80-36
065/2783-448

Tiraž
1.000 primeraka

Štampa
Neven, Beograd

SADRŽAJ

PREDGOVOR IZDAVAČA	7
I O PSIHOLOGIJI NESVESNOG	11
PREDGOVOR PRVOM IZDANJU	13
PREDGOVOR DRUGOM IZDANJU	15
PREDGOVOR TREĆEM IZDANJU	17
PREDGOVOR ČETVRTOM IZDANJU	18
PREDGOVOR PETOM IZDANJU	19
PSIHOANALIZA	21
TEORIJA EROSA	35
DRUGO GLEDIŠTE: VOLJA ZA MOĆ	50
PROBLEM TIPA STAVOVA	65
LIČNO I NADLIČNO, ILI KOLEKTIVNO NESVESNO	96
SINTETIČKA ILI KONSTRUKTIVNA METODA	118
a. Analitičko (kausalno-reduktivno) tumačenje	122
b. Sintetičko (konstruktivno) tumačenje	125
ARHETIPOVI KOLEKTIVNOG NESVESNOG	131
O POIMANJU NESVESNOG.UOPŠTENO O TERAPIJI	163
ZAVRŠNA REČ	170
II ODNOSI IZMEĐU EGA I NESVESNOG	173
PREDGOVOR DRUGOM IZDANJU	175
PRVI DEO	
DEJSTVO NESVESNOG NA SVEST	179
LIČNO I KOLEKTIVNO NESVESNO	181
POSLEDIČNE POJAVE ASIMILACIJE NESVESNOG	197
PERSONA KAO ISEČAK KOLEKTIVNE PSIHE	221
POKUŠAJI OSLOBAĐANJA INDIVIDUALNOSTI IZ KOLEKTIVNE PSIHE	231

A. REGRESIVNO OBNAVLANJE PERSONE	231
B. IDENTIFIKACIJA S KOLEKTIVNOM PSIHO	240

DRUGI DEO

INDIVIDUACIJA

245

FUNKCIJA NESVESNOG	247
ANIMA I ANIMUS	267
TEHNIKA RAZLIKOVANJA EGA I FIGURA NESVESNOG	299
MANA-LIČNOST	318

DODATAK

III NOVI PUTEVI PSIHLOGIJE

339

POČECI PSIHOANALIZE	341
TEORIJA SEKSUALNOSTI	357
STRUKTURA NESVESNOG	373
RAZLIKOVANJE LIČNOG I BEZLIČNOG NESVESNOG	374
POSLEDIČNE POJAVE ASIMILACIJE NESVESNOG	381
PERSONA KAO ISEČAK KOLEKTIVNE PSIHE	398
POKUŠAJI OSLOBAĐANJA INDIVIDUALNOSTI IZ KOLEKTIVNE PSIHE	404
Regresivno obnavljanje persone	404
Identifikacija s kolektivnom psihom	408
PRINCIPIJELNA STANOVIŠTA O OBRADI KOLEKTIVNOG IDENTITETA	411
SAŽETAK	427

PREDGOVOR IZDAVAČA

Sedmi tom Sabranih dela Karla Gustava Junga, koji se nalazi pred čitaocem, sadrži – i ovog puta na osnovu odgovarajućeg toma *Sabranih dela* (Collected Works, Bollingen Series KSKS), Pantheon (Njujork) i Routledge & Kegan Paul (London) – dva spisa: „*O psihologiji nesvesnog*” i „*Odnosi između ega i nesvesnog*”. Ove rasprave su proizašle iz ranih eseja u kojima se već nagoveštavaju one osnovne misli koje imaju značaja za strukturu sveukupnog Jungovog dela. U oba slučaja je jedna teška materija predstavljena na najlakši mogući način i time učinjena dostupnom široj publici.

Prvi spis se pojavio pod naslovom „*Neue Bahnen der Psychologie*” („Novi putevi psihologije”) 1912. godine u godišnjaku izdavačke kuće Rašer (Rascher-Verlag), tom III, koji je uređivao Konrad Falke. U njemu se Jung bavi različitim Frojdovim i Adlerovim shvatanjima nesvesnog i pruža inicijalni uvod u svoju psihologiju nesvesnog, koju je ilustrovao arhetipskim materijalom iz snova. Živo interesovanje pokazano za ovo delo podstaklo je Junga da ga narednih godina neprestano prerađuje, pri čemu je prvobitni naslov najpre promenjen u „*Die Psychologie der unbewußten Prozesse*” („Psihologija nesvesnih procesa”), zatim u „*Das Unbewußte im normalen und kranken Seelenleben*” („Nesvesno u normalnom i patološkom psihičkom životu”), da bi na kraju definitivno glasilo „*Die Psychologie des Unbewußten*”

(„Psihologija nesvesnog”). Poglavlje o tipovima je eliminisano nakon što se 1920. pojavila Jungova knjiga *Psihološki tipovi* („*Psychologische Typen*”)¹, u kojoj je ova tema detaljno obrađena. Jung je odgovarajuća proširenja i izmene podrobno komentarisao u predgovorima ovog spisa, te smo ih stoga uključili u ovaj tom Sabranih dela.

Drugi spis, „Odnosi između ega i nesvesnog”, prvi put u ovoj formi objavljen 1928. godine, nastao je na osnovu eseja iz 1916. napisanog na nemačkom, ali objavljenog samo na francuskom, pod naslovom „*La Structure de l'Inconscient*” („Struktura nesvesnog”), i na engleskom, u „*Collected Papers on Analytical Psychology*” („Sabrana dela analitičke psihologije”), kao „*The Conception of the Unconscious*” („Koncepcija nesvesnog”). Nemačka verzija ovog eseja, za koju se verovalo da je izgubljena, pronađena je zajedno s nedatiranom, takođe neobjavljenom, izmenjenom i dopunjenom prvom verzijom spisa. Budući da je ovaj dokument od posebnog značaja u Jungovom radu, pošto nema toliko karakter uvoda u osnovne pojmove koliko nudi sažeti prikaz najvažnijih Jungovih ideja u kompaktnoj formi, urednici su smatrali opravdanim da u dodatku ovog toma prikažu obe verzije – kao i gore pomenuti esej iz Rašerovog godišnjaka – čak i ako je time došlo do nekih neizbežnih ponavljanja.

Rane verzije ova dva spisa su interesantne sa istorijske tačke gledišta, jer sadrže prvobitne formulacije osnovnih pojmova analitičke psihologije, kao što su lično i kolektivno nesvesno, arhetip, persona, animus i anima, kao i prve postavke teorije tipova. Objavljivanjem i ovih ranih verzija, koje predstavljaju

1 *Sabrana dela* VI.

prve faze u procesu decenijskog rada, čitalac dobija mogućnost da prati razvoj Jungovih ideja.

Na dragocenoj pomoći prilikom priređivanja tekstova zahvalni smo gospođi Anijeli Jafe (Aniela Jaffe) i gospođi dr phil. Mari-Luizi fon Franc (Marie-Louise von Franz). Zahvalnost na izradi pojmovnika želimo da izrazimo i gospođi Elisabeti Riklin (Elisabeth Riklin).

Kisnaht, 1964.

Uz izmenjeno novo izdanje

U izmenjenom novom izdanju u Dodatku su, u skladu sa CV (Collected Works), numerisani pasusi. To je rezultiralo preuređivanjem teksta, o čemu se skreće pažnja u podnožnim napomenama. Pravopis glavnog dela je formalno prilagođen ostalim tomovima *Sabranih dela*; u sadržinskom smislu nisu vršene nikakve izmene.

Izražavamo zahvalnost gospođi Magdi Kerénji (Magda Kerenyi) na savesnom uređivanju indeksa. Ona je ovaj zadatak, kao i obično, obavila sa uobičajenom samostalnošću i pouzdanošću. Želimo da se zahvalimo i gospođi Kristi Nihus (Crista Niehus) na saradnji prilikom korekture teksta.

Oktobra 1987. godine

Leoni Cander (Leonie Zander)

I

O PSIHOLOGIJI NESVESNOG

PREDGOVOR PRVOM IZDANJU

Ovaj kratki spis² je nastao kad sam prionuo na redigovanje eseja „Novi putevi psihologije”, objavljenog 1912. godine u Rašerovom Godišnjaku, po zahtevu izdavača, a za potrebe ponovljenog izdanja. On stoga predstavlja moj raniji esej u izmenjenom obliku i proširenom obimu. U tom ranijem eseju ograničio sam se na prikaz suštinskog dela psihološkog shvatanja koje je inaugurisao Frojd. Mnogostruke i sveobuhvatne promene koje su poslednjih godina zahvatile psihologiju nesvesnog primorale su me da znatno proširim okvir svog prethodnog eseja. Skraćeni su razni navodi o Frojdu, ali je zauzvrat uzeta u obzir Adlerova psihologija, a dat je, koliko je to bilo moguće u okviru navedenog rada, i uopšteni orijentacioni prikaz mojih sopstvenih stavova. Čitaocu moram skrenuti pažnju da je reč o prikazu koji usled delimično komplikovane materije zahteva poveće strpljenje i pažnju. Nije mi nipošto bliska pomisao da bi ovaj rad u bilo kom pogledu mogao biti konačan ili dovoljno ubedljiv. Taj zahtev bi mogle ispuniti samo obimne naučne studije o pojedinačnim problemima dotaknutim mojim spisom. Onoga ko želi da dublje prodre u nagoveštenu tematiku upućujem stoga na stručnu literaturu. Moja namera je da pružim samo izvesnu orijentaciju u pogledu najnovijih shvatanja suštine psihologije nesvesnog. Upravo problem nesvesnog smatram toliko

2 *Psihologija nesvesnih procesa* („Die Psychologie der unbewußten Prozesse“), 1917.

važnim i aktuelnim da bi po mom shvatanju bio veliki gubitak ukoliko bi se taj problem, koji se blisko dotiče svakog od nas, izmeštanjem u nedostupni naučni časopis izgubio iz vidokru- ga obrazovane laičke publike i nastavio da životari na papiru, u senovitosti kakve bibliotečke police. Psihološki procesi koji prate aktuelni rat – pre svega neverovatno divljaštvo sveopšteg presuđivanja o drugome, međusobna klevetanja, neslućena de- struktivnost, nečuvena bujica laži i ljudska nesposobnost da se zaustavi krvavi demon – najprikladnije su sredstvo da misleći čovek jasno uoči problem haotične podsvesti koja uznemireno drema ispod uređenog svesnog sveta. Ovaj je rat civilizovanom čoveku neumoljivo pokazao da je ostao varvarin, istovremeno mu predočivši kakva mu gvozdena batina sleduje ako ikada više pomisli da svog komšiju optuži za sopstvene rdave osobine. *Psihologija pojedinca, međutim, odgovara psihologiji nacija. Ono što čine nacije, čini i svaki pojedinac, i dok god to pojedinac čini, to čini i nacija.* Samo promena stava pojedinca može biti po- četak promene psihologije nacije. Veliki problemi čovečanstva nisu se još nikada rešavali opštim zakonima, već *uvek i samo obnavljanjem stava pojedinca.* Ako se ikada živelo u neko doba u kojem je samorefleksija bila neophodno potrebna i jedina is- pravna stvar, onda je to naša savremena katastrofalna epoha. A svak onaj ko razmišlja o sebi nailazi na prepreke nesvesnog, koje sadrži upravo ono što bi više od svega bilo neophodno znati.

Kisnaht – Ciriħ, decembra 1916.

Autor

PREDGOVOR DRUGOM IZDANJU

Drago mi je što je ovaj kratki spis u tako kratkom roku doživeo drugo izdanje – uprkos svome za mnoge sigurno ne baš lako razumljivom sadržaju. Odobravam objavljivanje suštinski nepromenjenog drugog izdanja, osim sitnih izmena i prepravki, premda sam svestan činjenice da upravo poslednja poglavlja, usled izrazite težine i novina u samoj materiji, zavređuju mnogo šira obrazloženja kako bi bila sveopšte i lako razumljiva. Ipak, detaljnije razmatranje načela koja su u njima postavljena do te mere bi prevazišlo okvire manje-više popularnog karaktera ovog spisa da ću se ovim pitanjima posvetiti s podrobnošću koju zaslužuju u posebnoj knjizi koja je u pripremi³.

Na osnovu mnogih pisama koje sam dobio po objavljivanju prvog izdanja mogao sam uvideti da i u široj javnosti postoji mnogo življe interesovanje za probleme ljudske duše nego što sam očekivao. Ovo interesovanje ni u kom slučaju ne treba svoditi na duboku potresenost koju je pretrpela naša svest pod uticajem svetskog rata. Prizor ove katastrofe čoveka vraća sebi samom, uz osećanje potpune nemoći; okreće ga ka nutrini, te on, dok je oko njega sve uzdrmano, traži nešto da mu pruži oslonac. Previše ljudi i dalje traga za nečim spoljašnjim; jedni veruju u obmanu pobede i sile pobednice, drugi u ugovore i zakone, a treći pak u rušenje postojećeg poretka. Još uvek je,

3 *Psihološki tipovi* („Psychologische Typen“) [Sabrana dela VI].

međutim, premalo onih zagledanih unutra, u sebe same, a još je manje onih koji se pitaju ne bi li se ljudskom društvu, na kraju krajeva, najbolje poslužilo ukoliko bi svako krenuo od sebe i najpre na svojoj ličnosti i svome stanju preispitao mogućnost ukidanja prethodnog poretka, onih zakona i onih pobeda o kojima se na sve strane propoveda, umesto da to očekuje od svojih bližnjih. Svakom pojedincu su neophodni preokret, unutrašnje podvajanje, razbijanje sveg postojećeg i obnova, ali ne tako da ih nameće svom okruženju pod licemernom maskom hrišćanske ljubavi prema bližnjem svom ili osećanja društvene odgovornosti – ili kakvih god drugih lepih reči za nesvesnu ličnu potrebu za moći. Samorefleksija pojedinca, povratak pojedinca suštini ljudskog bića, svome sopstvenom biću i njegovom individualnom i društvenom određenju, početak je ozdravljenja od zaslepljenosti koja vlada u aktuelnom času.

Interesovanje za problem ljudske duše jeste znak ovog instinktivnog povratka sebi samom. Moj spis želi da posluži tom interesovanju.

Kisnaht – Ciriħ, oktobra 1918.

Autor

PREDGOVOR TREĆEM IZDANJU⁴

Ovaj spis je nastao tokom svetskog rata i svoj nastanak suštinski duguje psihološkom odjeku ovog velikog događaja. Rat je sada završen i talasi se polako umiruju. No, veliki duševni problemi izazvani ratom i dalje zaokupljaju dušu i duh svakog mislećeg i tragalački nastrojenog bića. Verovatno je upravo zahvaljujući ovoj okolnosti ovaj mali spis prebrodio posleratni period i sada doživljava treće izdanje. Imajući u vidu činjenicu da je prošlo sedam godina od objavljivanja drugog izdanja, smatrao sam neophodnim da unesem prilično obimne izmene i prepravke, i to naročito u poglavljima o tipovima i o nesvesnom. U potpunosti sam izostavio poglavlje „Razvoj tipova u analitičkom procesu”, pošto sam ovo pitanje u međuvremenu opširnu obradio u svojoj knjizi „*Psihološki tipovi*”, na koju ovde moram uputiti.

Svako ko je ikada pokušao da na izvestan način popularizuje veoma komplikovanu materiju koja je naučno još u nastanku, priznaće da to nije jednostavan zadatak. Teškoće su štaviše intenzivirane činjenicom da su mnogi psihički procesi i problemi koje ovde moram obraditi mnogima nepoznati. Neke stvari se suočavaju s predrasudama ili se pak čine proizvoljnim, ali ipak treba imati u vidu da se svrha ovakvog spisa u najbolju

⁴ Kod trećeg izdanja je naslov promenjen u Nesvesno u normalnom i patološkom mentalnom životu („Das Unbewußte im normalen und kranken Seelenleben“).

ruku može ogledati u tome da ponudi približan koncept svoje materije i time joj dâ impuls, ali nikako da zađe u sva pojedinačna promišljanja i dokazivanja. Biću veoma srećan ukoliko ova knjižica posluži toj svrsi.

Kisnacht – Ciri, aprila 1925.

Autor

PREDGOVOR ČETVRTOM IZDANJU

Osim nekoliko prepravki, četvrto izdanje izgleda nepromenjeno. Na osnovu mnogih reakcija publike uvideo sam da je naročito interesovanje izazvala ideja kolektivnog nesvesnog, čemu sam posvetio jedno poglavlje ovog spisa. Zbog toga ne bih propustio da svojim čitaocima skrenem pažnju na nekoliko poslednjih izdanja Eranosovog godišnjaka (kod izdavačke kuće Rhein-Verlag), koja na ovu temu donose značajne radove raznih autora. Moja knjiga ne pretenduje na nekakvu sveobuhvatnost informacija o čitavoj analitičkoj psihologiji; u njoj je, naprotiv, mnogo toga samo nagovešteno, dok ponešto nije ni spomenuto. Nadam se ipak da će i nadalje ispunjavati svoju skromnu svrhu.

Kisnacht – Ciri, aprila 1936.

Autor

PREDGOVOR PETOM IZDANJU⁵

Prošlo je šest godina od posljednjeg, neizmenjenog izdanja; stoga mi se činilo prikladnim da aktuelno izdanje knjižice o nesvesnom podvrgnem temeljnom revidiranju. Tom prilikom su otklonjeni i ispravljani mnogi nedostaci, a suvišni elementi odstranjeni. Jedna ovako teška i komplikovana materija kao što je psihologija nesvesnog predstavlja impuls ne samo za mnoga nova otkrića već i za greške. To je još jedna nepregledna nova teritorija na koju ulazimo opipavajući, zaobilazno otkrivajući pravi put. Iako sam nastojao da u tekst unesem što je moguće više novih gledišta, čitalac nipošto ne treba da očekuje nekakav sveobuhvatan prikaz svih glavnih tačaka aktuelnih psiholoških saznanja u ovoj oblasti. U ovom popularnom spisu prikazujem samo neka najznačajnija stanovišta kako medicinske psihologije tako i svog sopstvenog istraživačkog usmerenja, i to samo u formi uvoda. Utemeljeno znanje se može steći samo proučavanjem stručne literature, s jedne strane, i praktičnim iskustvom, s druge strane. Preporučio bih prevashodno onim čitaocima koji žele da steknu opsežna znanja iz ove oblasti da proučavaju ne samo glavna dela medicinske psihologije i psihopatologije, već i da se udube u udžbenike psihologije. Na taj način će na najdirektniji način steći neophodna znanja o mestu i značaju medicinske psihologije.

5 Naslov promenjen u *O psihologiji nesvesnog* („Über die Psychologie des Unbewußten“).

Na osnovu ovog uporednog proučavanja spoznaće se u kojoj meri su opravdane Frojdove pritužbe na „nepopularnost” njegove psihoanalize i moj osećaj da stojim na izolovanoj i isturenoj ispostavi. Mislim da ne preterujem kada kažem da su stavovi savremene medicinske psihologije i dalje premalo prihvaćeni u nauci na univerzitetima, iako je u međuvremenu, za razliku od ranijih vremena, bilo i nekih dostojnih izuzetaka. Novim idejama, da ne bi samo izazivale zanos, po pravilu je potrebna najmanje jedna generacija da bi se učvrstile, a psihološkim inovacijama verovatno i mnogo duže, pre svega stoga što u ovoj oblasti takoreći svako sebe doživljava kao autoritet.

Kisnacht – Ciriħ, aprila 1942.

Autor

PSIHOANALIZA

1 Doktoru, takozvanom „lekaru za nerve”, potrebna su psihološka znanja ako želi da pomogne svojim pacijentima, pošto su nervni poremećaji, makar ono što se naziva neuroza, histerija i slično, psihičkog porekla i logično zahtevaju psihičko lečenje. Hladna voda, svetlost, vazduh, struja itd. deluju privremeno, ponekad su čak i bez dejstva. Ono od čega pacijent pati jeste duša, i to u onim njenim najkomplikovanijim i najvišim funkcijama, koje se praktično više uopšte i ne mogu pripisati oblasti medicine. Ovde lekar mora biti i psiholog, to jest poznavalac ljudske duše.

2 U prošlosti, pre nekih pedesetak godina, situacija s psihološkim obrazovanjem budućih lekara bila je još prilično rđava. Svaki udžbenik iz psihijatrije bio je potpuno ograničen na klinički opis i sistematizaciju mentalnih bolesti, a psihologija koja se predavala na univerzitetima bila je ili filozofija ili takozvana eksperimentalna psihologija, koju je inaugurisao Vilhelm Vunt⁶. Prvi podsticaji za psihoterapiju neuroza potekle su iz Šarkoove škole pri bolnici Salpetrijer

6 *Osnovi fiziološke psihologije* („Grundzüge der physiologischen Psychologie“), 5. izdanje. 1902.